

JÓZEF SZYMAŃSKI

PARAFIA ŚW.ŚW. PIOTRA I PAWŁA W SPRING VALLEY
I JEJ DUSZPASTERZE W LATACH 1891-1920
NA ŁAMACH „DZIENNIKA CHICAGOSKIEGO”

Miasteczko Spring Valley, leżące około stu mil w kierunku południowo-zachodnim od Chicago, było niewielką osadą górniczą. Funkcjonowały w nim trzy kopalnie węgla, zatrudniające około 1500 górników. Od wielu lat istniała tam dobrze zorganizowana kolonia polska¹. Dokładnie nie można powiedzieć, kiedy pierwsza polska rodzina osiedliła się w tym miasteczku, oddalonym około 5 mil od La Salle. Na pewno Polacy zamieszkiwali w nim przed rokiem 1891. Większość z nich pracowała w kopalniach węgla. W okolicy osiedlonych było też wielu polskich farmerów². Łącznie Spring Valley zamieszkiwało około 230 polskich rodzin, w tej liczbie 30 rodzin farmerskich. Miasteczko liczyło około 8000 mieszkańców. Przeważali w nim Polacy, Litwini, Irlandczycy, Słowacy i Włosi, którzy korzystali z czterech kościołów katolickich. W polskiej parafii istniały trzy towarzystwa, z których najstarszym było Towarzystwo św. Jana Nepomucena, funkcjonujące przed powstaniem polskiej parafii, potem Towarzystwo św.św. Apostołów Piotra i Pawła oraz Towarzystwo Niewiast Różańcowych. Chórem Lutnia przy kościele opiekował się miejscowy organista Fryderyk Woźniak³.

Myśl założenia własnej parafii wśród Polaków dojrzewała jeszcze przed rokiem 1891. Jednakże było ich zbyt mało, aby sami mogli przystąpić do budowy własnego kościoła. Zaproponowali więc wspólne przedsięwzięcie w organizowaniu parafii dość licznie zamieszkałym w miasteczku Litwinom.

Ks. dr hab. JÓZEF SZYMAŃSKI, prof. UP – Uniwersytet Pomorski w Słupsku, Instytut Historii; e-mail: jozef.szymanski@apsl.edu.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3799-200X>.

¹ *Z Zaszczynnych Kart Życia Amerykańskiej Polonii. Konsekracja Kościoła Polskiego w Spring Valley, Ill. Niezwykła Uroczystość. Zjazd Duchowieństwa. Opis Parafii i Słów Kilka o Jej Pasterzu*, „Dziennik Chicagoski” 22 VI 1920, nr 147, s. 2.

² *Historia Polskiej parafii w Spring Valley*, „Dziennik Chicagoski” 27 VII 1912, nr 177, s. 10.

³ *Polacy w Spring Valley*, „Dziennik Chicagoski” 27 VII 1912, nr 177, s. 10.

Przez kilka lat propozycja nie zyskała jednak życzliwego przyjęcia wśród nich. Ostatecznie, 12 lutego 1891 r. Polacy bez pomocy Litwinów sami postanowili zorganizować własną parafię. Tego samego dnia podczas zebrania społeczności polskiej powołano komitet parafialny⁴, który miał zająć się całą sprawą. W tym celu wybrano kolektorów zbierających środki pieniężne po domach, sami zaś Polacy opodatkowali się po jednym dolarze na miesiąc od rodziny. Z pierwszej kolekty urządzonej na pierwszym posiedzeniu do kasy wpłynęły 64 dolary i 25 centów. Od razu też zaczęto szukać odpowiedniego placu pod budowę polskiego kościoła. 1 września 1891 r. podjęto decyzję o nabyciu przez komitet parafialny sześciu działek ziemi za sumę 650 dolarów. Z pomocą przyszło wówczas wspomniane Towarzystwo św. Jana Nepomucena, które postanowiło ze swojej kasy udzielić wsparcia organizującej się parafii polskiej w formie pożyczki na sumę 200 dolarów. 22 września tego roku na zakupionej ziemi społeczność polska postanowiła wybudować drewniany kościół 40 stóp⁵ szeroki i 70 stóp długi. Przy nim zaplanowano wzniesienie zakrystii o rozmiarach 16 na 16 stóp. Na tym samym posiedzeniu wierni zdecydowali również o wysłaniu delegacji do ks. bpa Johna Lancastera Spaldinga z prośbą o pozwolenie na założenie polskiej parafii w Spring Valley. Przedstawiciele komitetu 27 września udali się w tej sprawie do ks. biskupa. Już 30 września otrzymali od władzy diecezjalnej pozwolenie na budowę katolickiego kościoła. Według przyjętego harmonogramu poświęcenie kamienia węgielnego miało mieć miejsce 12 października. Komitet zajmujący się budową kościoła na każdym kroku napotykał jednak trudności. Jeden z wykonawców założył fundament dłuższy o 5 stóp od wskazanego w projekcie, wymuszając tym działaniem przełożenie terminu poświęcenia kamienia węgielnego. W tym czasie wierni postanowili zbierać pieniądze wszędzie i wszelkimi sposobami.

Zaangażowanie Polaków w budowę własnej świątyni nie uszło uwagi Litwinów, którzy tym razem postanowili przyłączyć się do jej wzniesienia. 27 października na walnym zgromadzeniu doszło więc do porozumienia między Litwinami i Polakami o wybudowaniu kościoła polsko-litewskiego. Opracowanie jego planów powierzono architektowi Moirs'owi ze Spring Valley, który zobowiązał się do wybudowania nowej świątyni za sumę 2250 dolarów. Budowa kosztowałaby wówczas znacznie więcej, gdyby nie wzajemna

⁴ W skład tego komitetu weszli: Józef Wielgat, Michał Mazurkiewicz, Wincenty Reinke, Feliks Kufel, Franciszek Sobota, Jan Chlebus, Antoni Hecner i Andrzej Kolasieński.

⁵ Jednostka miary nawiązująca do przeciętnej długości stopy ludzkiej. W różnych krajach miała ona różną długość. Zmieniała się także na przestrzeni wieków. Najczęściej przez stopę rozumie się stopę angielską = 30,480 cm, czyli 1 m = 3,280840 stóp.

pomoc rodaków. „Polacy sami pracowali, by obcym nie płacić. Co kto mógł to dał, nie kupowano żadnego kamienia, nie płacono za zwożenie materiału, bo Polacy to podarowali, bo polscy farmerzy zwozili materiał potrzebny do budowy”. Ostatecznie poświęcenie kamienia węgielnego przy licznych udziale duchowieństwa z okolicznych parafii miało miejsce 15 listopada. Z polecenia miejscowego bpa Spaldinga dokonał tego proboszcz miejscowej parafii irlandzkiej, ks. Powers. Dla „świętej zgody” Polacy zaaprobowali prowadzenie duszpasterstwa w parafii przez litewskiego kapłana, przystali również na wezwanie, pod jakim miała prowadzić duszpasterstwo parafia w Spring Valley – św.św. Apostołów Piotra i Pawła, rezygnując tym samym z polskiego patrona.

Sprawa duszpasterza absorbowwała wszystkich wiernych stanowiących społeczność parafialną. Ponieważ w diecezji nie było żadnego księdza polskiego, jeden z Litwinów zaproponował „pewnego księdza litewskiego, któryby do Spring Valley przyjechał gdyby go Biskup puścił”⁶. W tej sytuacji „Biskup Spalding zastrzegł sobie wyraźnie, że instaluje księdza D. tymczasowo, dopóki nie otrzyma papierów dotyczących się jego przeszłości. Mogąc być lada chwila zdemaskowanym, wyjechał ksiądz D. ze Spring Valley do Chicago pod pozorem zakupienia przyborów kościelnych”. Niemniej, już jako nowy duszpasterz w parafii w Spring Valley niezwłocznie przystąpił on do „kolektowania pieniędzy na nowy, polski kościół”⁷. Zaistniała sytuacja wywołała nieporozumienia i awantury tak w samym Komitecie Kościelnym, jak i wśród wiernych. To jednak nie przeszkodziło w organizacji uroczystości poświęcenia kościoła, która miała miejsce 14 sierpnia 1892 r.⁸ Uroczystość w ten sposób opisał ks. W. Kruszka:

Dwa pociągi, każdy po 8 wagonów pasażerskich, przywiodły bractwa i towarzysstwa. Przy pochodzie po mieście przygrywały 4 orkiestry. Najlepiej, bo dziarsko wyglądali nasi ułani polscy z La Salle. Miło było patrzeć na obroty tego plutonu w polskich ułańskich mundurach. Po poświęceniu kościoła ks. Biskup Spalding wraz z duchowieństwem zajął miejsce na przygotowanej pod ogromną jabłonią estradzie obok kościoła, a ks. Kolesiński Syberyak (prob. par. litewskiej z Chicago) wypowiedział piękne kazanie po litewsku i po polsku. Po nim ks. Biskup miał

⁶ *Historia Polskiej parafii w Spring Valley*, s. 10; por. W. KRUSZKA, *Historia polska w Ameryce. Początek, wzrost i rozwój dziejowy osad polskich w Północnej Ameryce (w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie)*, t. X, Milwaukee, Wis., 1908, s. 176-178. W cytatach zachowano oryginalną pisownię.

⁷ *Osobistość „biskupa podolskiego”*, „Dziennik Chicagoski” 12 VI 1892, nr 162, s. 2.

⁸ *Historia Polskiej parafii w Spring Valley*, s. 10.

mowę angielską, którą pięknie zakończył słowami: „Różność narodowości w jedności wiary – oto siła i piękna przyszłość Kościoła katolickiego w Ameryce”⁹.

Odtąd w prowadzenie duszpasterstwa w parafii św.św. Piotra i Pawła za zgodą miejscowego biskupa włączali się różni kapłani. Jednym z pierwszych podejmujących posługę duszpasterską w 1892 r. był ks. Antoni Marcelli Sikorski¹⁰. Następnymi duszpasterzami byli¹¹: w 1893 r. – ks. Adam Łopata¹²,

⁹ Cyt. za: W. KRUSZKA, *Historia polska w Ameryce*, t. X, s. 177.

¹⁰ Urodził się w 1837 r. w Nowogródku, w Królestwie Polskim. Po ukończeniu nauki w szkołach miejscowych, wstąpił do szkoły wojskowej we Włoszech. Po wybuchu powstania w 1863 r. włączył się w walkę zbrojną, za co został zatrzymany i zesłany na 5 lat do guberni astrachańskiej. Po amnestii w 1869 r. powrócił do kraju, pełnił obowiązki oficjalisty w jednym z polskich majątków. W chwilach wolnych od pracy poświęcał się lekturze dzieł filozoficznych i religijnych. Dzięki temu poznał język francuski i niemiecki. Rozpoznając powołanie do stanu duchownego wstąpił do seminarium duchownego w Warszawie. Po ukończeniu dwuletniego kursu filozofii i trzyletniego teologii, w 1876 r. przyjął święcenia kapłańskie. Jako wikariusz podjął obowiązki duszpasterskie przy kościele pw. Przemienienia Pańskiego w Warszawie, a następnie na tym samym stanowisku przy kolegiacie w Łowiczu. Jednocześnie zaangażował się w posługę duszpasterską wśród prześladowanych Unitów na Podlasiu. Próby zorganizowania przez niego stałej misji duszpasterskiej dla Podlasia nie powiodły się. W 1886 r. został aresztowany, osadzony w Cytadeli Warszawskiej i zesłany na dożywotne wygnanie do Smoleńska. Zbiegł do Galicji i tam przez 11 miesięcy w Jazłowcu pełnił obowiązki kapelana Sióstr Niepokalanego Poczęcia NMP. W 1891 r. za środki Kongregacji Propagandy Wiary w Rzymie wyjechał do Ameryki, gdzie przez 8 miesięcy pełnił obowiązki proboszcza w Junction, Wis., 20 stycznia 1892 r. został proboszczem w Peru – do stycznia 1896 r., skąd dojeżdżał do Spring Valley, a od 1897 r. był proboszczem w parafii MB Bolesnej w Holyoke, Mass. W tej parafii, w centrum miasta przy ulicach Maple i Lyman, zakupił plac pod budowę, gdzie kosztem 25 tys. dolarów zbudował kościół i plebanię. Zmarł w pierwszy dzień Wielkanocy, 12 kwietnia 1903 r. Trumnę przewieziono na cmentarz i tymczasowo złożono w krypcie. Po załatwieniu formalności z konsulem niemieckim i austriackim zwłoki zmarłego kapłana zostały przewiezione do Krakowa w Galicji. Bp P. KUBICKI, *Bojownicy Kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861-1915. Materiały z urzędowych świadectw władz rosyjskich, archiwów konsystorskich, zakonnych i prywatnych*, cz. I: *Dawne Królestwo Polskie*, t. III: *Diecezje: sandomierska, sejneńska, warszawska, emigracja kleru po r. 1863, zakony, zestawienia i spisy*, Sandomierz 1933, s. 423, 522; TENŻE, *Bojownicy Kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861-1915. Materiały z urzędowych świadectw władz rosyjskich, archiwów konsystorskich, zakonnych i prywatnych*, cz. III: *Uzupełniająca pierwsze dwie*, t. III: *Diecezje: sandomierska, sejneńska i warszawska*, Sandomierz 1939, s. 265; *Historia Polskiej Parafii w Peru Ill.*, „Dziennik Chicagoski” 24 VII 1912, nr 174, s. 8; *Ś.p. Antoni Marcelli Sikorski*, „Dziennik Chicagoski” 28 IV 1903, nr 99, s. 4; *Ś.p. Antoni Marcelli Sikorski*, „Dziennik Chicagoski” 1 V 1903, nr 102, s. 2; F. BOLEK, *Who's who in Polish America: A biographical directory of Polish-American leaders and distinguished Poles resident in the Americas*, New York: Harbinger House 1943, s. 408-409.

¹¹ *Z Zaszczepionych Kart Życia Amerykańskiej Polonii*, s. 2. „W tej parafii pracowało od roku 1892 aż do obecnego czasu [1920] około 12 proboszczów, ale każdy z nich tylko przez krótki czas, ponieważ stanowisko to wymagało wielkiej pracy i wielkiego poświęcenia. Obecny X. proboszcz [Józef Cieśla], pracuje na swoim posterunku już dziewiąty rok, zaprowadził ład i porządek w kościele i w całej parafii”.

który wcześniej próbował założyć litewską parafię w Pittsburghu¹³; ks. Tonello, ks. Jan Mączyński¹⁴ i ks. Jan Balcewicz¹⁵.

Pierwszym proboszczem polskiego kościoła był ks. Juliusz Papoń¹⁶. Parafię w Spring Valley objął we wrześniu 1894 r., wcześniej pełnił posługę duszpasterską w Red Jacket, Mich.¹⁷ Kolejnym proboszczem od kwietnia 1897 r. został ks. Michał Peża¹⁸, dotychczasowy proboszcz w Scranton, Pensylwania. Pracował w niej do marca 1900 r. Po nim obowiązki duszpasterskie przejął ks. Antoni Drewnicki¹⁹, który 23 maja następnego roku zorgani-

¹² *Polacy w Ameryce*, „Dziennik Chicagoski” 25 V 1893, nr 121, s. 2. „Ks. Łopata, który miał założyć litewską parafię w Pittsburghu, opuścił już to miasto. Pieniądze skolektowane na kościół, zostały złożone na ręce Biskupa”; *Translokacja księży*, „Dziennik Chicagoski” 4 II 1897, nr 29, s. 2. Na początku 1897 r. został przeniesiony z Wausau do Hofa Park.

¹³ Ks. J. ŻYLIŃSKI, *Litwini w Ameryce*, [w:] *Z ziemi pagórków leśnych, z ziemi łąk zielonych: książka zbiorowa poświęcona pamięci Adama Mickiewicza w stuletnią rocznicę jego urodzin 1798-1898*, Warszawa: Gebethner i Wolff 1899, s. 336.

¹⁴ Z zakonu oo. Reformatorów, w marcu 1879 r. został przeniesiony z konwentu w Zakliczynie do konwentu w Rawie. Od 1886 r. pełnił posługę duszpasterską w parafii Matki Boskiej Szkaplerznej w Fancher (Amherst Junction, Wis.); od lipca 1888 r. – w parafii św. Jana Chrzciciela w Mensaha, Wis.; od 7 marca 1889 do 26 kwietnia 1891 r. – w parafii św. Kazimierza w Northheim, Wis. Od 1893 r. był proboszczem w parafii Matki Boskiej Częstochowskiej w McKeesport, Pa., a od października 1894 r. – w Nowej Częstochowie, NY. W. KRUSZKA, *Historia polska w Ameryce*, t. XII, s. 139; *Historia Polskiej parafii w Spring Valley*, s. 10; *New York, N. Y.*, „Dziennik Chicagoski” 16 I 1899, nr 12, s. 2; *Wiadomości Dyecezalne. Metropolia lwowska*, „Wiadomości Kościelne” [Lwów] 29 III 1879, nr 7, s. 56; F. BOLEK, *Who's who in Polish America*, s. 278.

¹⁵ *Nabożeństwo 40 godzinne na Bridgeporcie*, „Dziennik Chicagoski” 17 XII 1894, nr 290, s. 2; *Glen Lyon, Pa.*, „Dziennik Chicagoski” 9 V 1898, nr 107, s. 2. W 1898 r. był rektorem litewskiej parafii w Wilkes-Barre, Pa.

¹⁶ Urodził się w 1867 r. w Janowie na Śląsku. W młodym wieku przybył do Stanów Zjednoczonych i podjął studia filozoficzno-teologiczne w seminarium. W lipcu 1891 r. przyjął święcenia kapłańskie z rąk bpa Johna Vertina z diecezji Marquette, Mich. Posługę duszpasterską podjął w parafii św. Antoniego w Calumet, Mich., od 1894 do 1897 r. – w parafii w Spring Valley, od grudnia 1904 r. – w parafii św. Wojciecha w Menominee, Mich., gdzie zmarł w Wielki Piątek 7 kwietnia 1917 r. *Z Menominee, Mich. Pogrzeb ś.p. ks. Juliusza Paponia. – (Własna korespondencja „Dziennika Chicagoskiego”)*, „Dziennik Chicagoski” 12 IV 1917, nr 86, s. 3; *Z życia Polaków w Ameryce*, „Dziennik Chicagoski” 4 I 1905, nr 2, s. 2; W. KRUSZKA, *Historia polska w Ameryce*, t. X, s. 178.

¹⁷ *Polacy w Ameryce*, „Dziennik Chicagoski” 27 IX 1894, nr 224, s. 4.

¹⁸ Do kwietnia 1897 r. był proboszczem w Scranton, Pensylwania, później objął parafię w Spring Valley. Od marca do października 1900 r. pracował jako wikariusz w litewskiej parafii św. Jerzego w Chicago. *Różne wiadomości*, „Dziennik Chicagoski” 2 IV 1897, nr 77, s. 2; *Polacy w Chicago. Litewska parafia św. Jerzego*, „Dziennik Chicagoski” 28 XI 1902, nr 276, s. 4; *Wiadomość z Peru, Ill.*, (Koresp. „Dzień. Chic.”), „Dziennik Chicagoski” 18 X 1897, nr 240, s. 2; *Polacy w Ameryce. Notatki z Peru, Ill.* (Koresp. „Dzień. Chicag.”), „Dziennik Chicagoski” 6 XI 1898, nr 233, s. 4; *Apolinary I aresztowany*, „Dziennik Chicagoski” 8 II 1899, nr 32, s. 4.

¹⁹ Urodził się 31 sierpnia 1857 r. w Silberkopf, powiecie raciborskim na Górnym Śląsku. Studiował w Raciborzu, potem w zakonie białych benedyktynów. Święcenia kapłańskie przyjął w 1885 r. w Padwie. Do Ameryki przybył w 1899 r., był wikariuszem w kościele św. Józefa

zował poświęcenie kamienia węgielnego pod nową polską szkołę w tym mieście. Budowa trzyklasowej szkoły powszechnej, o długości 52 stóp i szerokości 32, miała kosztować 3000 dolarów. Parafia dysponowała wówczas więcej niż połową środków potrzebnych do jej ukończenia. Kamienie i piasek parafianie sami zwozili na jej budowę. Na piętrze zlokalizowane były mieszkania dla sióstr III Zakonu św. Franciszka, które miały prowadzić szkołę. Parafia, za duszpasterstwo której odpowiadał ks. Drewnicki, liczyła 180 rodzin polskich. W tej liczbie było „około 20 rodzin polskich, które do parafii nie należą i o religijne życie nie dbają”²⁰. Niemniej – jak zauważyła redakcja dziennika – „szczerą i rzetelną pracą ks. Drewnickiego” zasługiwała na najwyższe uznanie, parafia prowadzona była wzorcowo²¹. W 1902 r. w Spring Valley sąsiednią wspólnotę litewską św. Anny objął ks. Kazimierz Wałajtys²², który często angażował się w posługę duszpasterską w parafii św.św. Apostołów Piotra i Pawła. Przy tym kościele w październiku 1898 r. miało miejsce poświęcenie dzwonu²³.

Ks. Antoni Drewnicki parafię opuścił na początku 1903 r. Redakcja „Dziennika Chicagoskiego” poinformowała czytelników, że: „Od kilku miesięcy parafia nasza pod wezwaniem śś. Ap. Piotra i Pawła, była osieroconą bez duszpasterza. Przed dwoma tygodniami mianował ks. bp Spalding proboszczem naszej parafii ks. Marcina Piechotę²⁴, który przybył do nas z die-

(funkcję proboszcza sprawował ks. Michał Pyplatz) w Chicago, potem od 1900 r. w Spring Valley, następnie w Greenbush, Minn. W 1911 r. był wikariuszem w La Salle (Kolorado), skąd przeniósł się na parafię w Oglesby, Ill., a w 1913 r. do De Pue, Ill. W 1916 r. był proboszczem w Strandquist, Minn. *Ratujmy polską instytucję. Dom Emigracyjny w Nowym Yorku. Druga lista deklaracji*, „Dziennik Chicagoski” 15 III 1916, nr 62, s. 6; *Z De Pue i Oglesby, Ill.*, „Dziennik Chicagoski” 15 VIII 1912, nr 193, s. 6; W. KRUSZKA, *Historia polska w Ameryce*, t. X, s. 178.

²⁰ *Ze Spring Valley, Ill. (Koresp. „Dzien. Chic.”)*, „Dziennik Chicagoski” 25 V 1901, nr 122, s. 8; W. KRUSZKA, *Historia polska w Ameryce*, t. X, s. 178.

²¹ *Ze Spring Valley, Ill.*, „Dziennik Chicagoski” 14 I 1903, nr 11, s. 4.

²² *Polacy w Ameryce. Ze Spring Valley, Ill. (Własna koresp. „Dziennika Chic.”)*, „Dziennik Chicagoski” 2 XI 1903, nr 256, s. 4. „Litewska parafia pod wezwaniem Św. Anny została tu założona przed 7miu laty [1896]. Liczy około 280 rodzin (z miasta i okolicy). Proboszczem tej parafii jest niedawno do nas przybyły Wiel. ks. Wałajtys. Litwini stoją finansowo dobrze, [...] większa część posiada własne domy. Obliczają ludność Litwinów do 1000”; *Z życia Polaków w Ameryce. Kronika z Detroit. (Własna korespondencja „Dziennika Chicagoskiego”)*, „Dziennik Chicagoski” 9 II 1912, nr 34, s. 7. „5 lat temu udało się gorliwemu Litwinowi ks. Wałajtysowi zebrać niewielką garstkę rozproszonych po całym Detroit Litwinów i przy ich pomocy wśród niesłychanych trudów wznieść skromny dom Boży dla nich na rogu ulic Westminster i Russell”.

²³ *Polacy w Ameryce. Notatki z Peru, III. (Koresp. „Dzien. Chicag.”)*, „Dziennik Chicagoski” 6 XI 1898, nr 233, s. 4.

²⁴ Urodził się w 1863 r. Święcenia kapłańskie przyjął 29 czerwca 1888 r. w Krakowie. Przez 14 lat pracował w diecezji krakowskiej jako wikariusz i proboszcz. Niesłusznie oskarżony,

cezji Kansas City” w połowie października 1903 r. Nowy duszpasterz „od razu zjednał sobie wszystkich parafian”. Parafia, którą objął:

liczy około dwustu rodzin; kościół, plebanię, szkołę posiada bez długu. Kasyerem parafialnym jest ob. Antoni Kiełczyński, od samego założenia parafii, t.j. od 18 lat. Do szkoły polskiej uczęszcza około dwustu dzieci, które uczą trzy siostry Franciszkanek. Ludność miasta obliczają na 8000, a ludność polską na 800 rodzin [osób – J.Sz.]. Polacy mają tu 2 grosernie i 2 wyszynki. Rodak nasz W. Reinke miał dawniej skład rzeźniczy, dziś żyje z kapitału. Obliczają, że majątek Jego wynosi przeszło 100 tysięcy dolarów. [...] Rodak nasz Ignacy Jagodziński jest kasyerem miejskim (drugi termin) i ma piękną grosernię i wyszynk przy St. Paul i Spalding ul., prowadzony wzorowo. Kasyerką, stenografistką i „tajprajterką” w tym interesie jest sympatyczna panna Anna Jagodzińska, urodzona w La Salle²⁵.

W administracji miejskiej Polaków reprezentował komisarz Rufin Piotrowski, a polskim „policyantem” był p. Kufel²⁶.

Polska społeczność w Spring Valley na początku 1906 r. zainicjowała zbiórkę na pomoc dla „głodnych w Warszawie”. Ks. M. Piechota przekazał na ten cel czek na sumę 56.00 dolarów²⁷. W tym czasie parafia inwestowała

ustąpił z parafii i udał się do Rzymu z zamiarem wstąpienia do zakonu trapistów. W 1902 r. wyjechał do Ameryki, gdzie mimo braku potrzebnych dokumentów z diecezji, przyjął go u siebie proboszcz w Berei (Ohio). Przez kilka miesięcy 1902 r. był wikariuszem w parafii polskiej w Bay City, Mich. W tym samym czasie biskup z Peorii ze względu na brak kapłanów, od połowy października 1903 r. powierzył mu opiekę nad parafią w Spring Valley, opuszczoną i zaniedbaną od siedmiu miesięcy. Po trzech latach pracy zmuszony był ją opuścić, gdy spalił się doszczętnie miejscowy kościół. W 1910 r. był proboszczem w Northampton, Mass., gdzie przy ulicy Hawley zakupił działkę wraz z domem pod budowę nowego kościoła i szkoły. We wrześniu 1914 r. był proboszczem w parafii Matki Bożej Różańcowej w Buffalo, NY. Do diecezji filadelfijskiej został przyjęty w październiku 1915 r. Posługę duszpasterską pełnił jako wikariusz parafii św. Jadwigi w Chester od 10 czerwca 1916 r. 21 maja 1918 r. opuścił diecezję. *Historia polskich parafii archidiecezji filadelfijskiej czyli chronologiczno-historyczny opis działalności polskich księży archidiec. Filadelfijskiej. Opracowanie i nakład Filadelfijskiej Grupy VIII Zjednoczenia Kapłanów Polskich w Ameryce*, Philadelphia, PA, 1940, s. 66, 212; *Z Bay City, Mich.*, „Dziennik Chicagoski” 13 I 1903, nr 10, s. 3; *Wiadomości drobne ze Stanów Nowej Anglii*. (Z „Gazety Bostońskiej”), „Dziennik Chicagoski” 21 VI 1910, nr 143, s. 5; *Sprawozdania z Obchodów „DNIA POLSKIEGO”*, „Dziennik Chicagoski” 17 IX 1914, nr 233, s. 6; J. DYKTUS, *Emigracja i opieka duszpasterska nad emigrantami w diecezji krakowskiej w świetle ankiet Konsystorza z 1907 i 1913 roku*, „Studia Polonijne” 2(1977), s. 165-166.

²⁵ Polacy w Ameryce. *Ze Spring Valley, Ill. (Własna koresp. „Dziennika Chic”)*, „Dziennik Chicagoski” 2 XI 1903, nr 256, s. 4.

²⁶ Polacy w Spring Valley, „Dziennik Chicagoski” 27 VII 1912, nr 177, s. 10.

²⁷ *Na głodnych w Warszawie. Złożyli w redakcyi „Dziennika Chicagoskiego”*, „Dziennik Chicagoski” 20 I 1906, nr 13, s. 4.

znaczne środki w renowację i wyposażenie własnego kościoła. Do świątyni zakupiono organy firmy W. W. Kimball z Chicago. Parafianie byli bardzo zadowoleni z tej inwestycji, ponieważ organy stanowiły prawdziwą ozdobę ich świątyni²⁸. Atmosferę błęgiego spokoju w parafii pod koniec tego samego roku przerwało bolesne doświadczenie, które przybliżył czytelnikom „Dziennik Chicagoski”:

Parafię polską w Spring Valley, Ill. Pan Bóg nawiedził boleśnie. 17 grudnia o godzinie 4-tej rano w kościele naszym śś. Piotra i Pawła z niewiadomej przyczyny powstał pożar i z taką gwałtownością zniszczył cały budynek. Skromny i niewielki był nasz kościółek, ale był nam drogim bośmy go z trudem wśród przeciwności budowali, a teraz staraniem ks. proboszcza w całości odnowili – gustownie pomalowali w śliczne aparaty i nowe organy zaopatrzyli. Odczuwamy boleśnie niedolę naszą, bo miasto nasze w ostatnich czasach różnym utrapieniem było dotknięte. Najpierw od 3 lat prawie praca w kopalniach tutejszych (zmniejszyła się tak, że i połowy zarobku nie było, czasem jeden dzień w tygodniu kopaliliśmy węgiel – często szyby całymi miesiącami były zamknięte. Na tem nie koniec, z powodu bankructwa K. Derlina bank tutejszy upadł, a każdy górnik prawie wszystko co miał z lepszych czasów, utracił w całości. Dostaliśmy 20 centów na dolarze i więcej nie możemy się spodziewać. Bylibyśmy się już rozbiegli po świecie, ale każdy ma dom i lotę i kościółek nasz polski i szkołę własną katolicką, gdzie się dzieci bojaźni Bożej uczą [...] Nadchodzą święta – najpiękniejsze w roku. Wszyscy pośpieszą w nocy na Pasterkę, wesołą i rzewną kolędą witać będą Narodzonego Zbawcę – a nam się ścisną serca bólem, bo tej radości nie zakosztujemy w tym roku. Bez kościoła być nie możemy i nie będziemy. Dziś już myślimy o budowie nowego, ale nie łatwo to nam przyjdzie. Prosimy więc Was Szanowni ... w imię Jezusa i Maryi, pomóżcie nam, pomóżcie choć małą ofiarą, abyśmy sobie teraz jaki taki kącik urządzić a potem stosowny kościół wybudować mogli. Poślijcie nam Bracia coś na Gwiazdkę, a Bóg Wam za to w nowym Roku błogosławięństwem zapłaci²⁹.

Skierowany przez ks. M. Piechotę bezpośrednio po tragedii apel-prośba do czytelników gazety o nadsyłanie ofiar pod jego adresem na budowę nowej świątyni pozostał niemym krzykiem. Duszpasterz nie podołał wyzwaniu, opuścił parafię. Na jego miejsce, na początku 1908 r. przybył ks. Hieronim

²⁸ *Ze Spring Valley, Ill. (Własna korespondencya „Dz., Chicagoskiego”).*, „Dziennik Chicagoski” 1 III 1906, nr 47, s. 1.

²⁹ *Pożar polskiego kościoła. Rzewna odezwa parafian. Spring Valley, Ill. 12/18 1906*, „Dziennik Chicagoski” 21 XII 1906, nr 292, s. 7.

Wincenty Błażyński³⁰. Niewiele pozostało z kościoła, który z takim trudem Polacy zbudowali. Od ognia ocalała plebania i szkoła. Z ruin wydobyto tylko część kielicha i kawałek puszki. Przez cały rok Polacy pozbawieni byli kościoła, tylko w małym budynku odprawiano nabożeństwa. Dotychczasowe miejsce, na którym stał zniszczony przez ogień stary kościół, było niewygodne. Parafianie postanowili więc nową świątynię wznieść na nowym miejscu. Kosztem 5000 dolarów „zakupili kilka lot i stary dom tam, gdzie obecnie kościół stoi”. Budowę nowego murowanego kościoła ks. Błażyński rozpoczął w roku 1908. Tego samego roku, 27 grudnia złożony chorobą zmarł.

Przez dłuższy czas parafia była bez pasterza. Według redakcji dziennika to, że „ks. Cieśla³¹ objął rządy parafii to zasługa w tem pewnych księży ze wschodu”. 13 marca 1909 r. bp Spalding skierował bowiem do polskiej pa-

³⁰ Urodził się 27 lipca 1867 r. w Pustyni k. Dębicy. Syn Józefa i Franciszki z d. Erbs. Od 1888 r. studiował w Seminarium Duchownym w Tarnowie. 21 czerwca 1892 r. przyjął święcenia kapłańskie z rąk bpa I. Łobosa. 7 lipca 1892 r. został wikariuszem w Królówce, w 1895 r. – w Ropczycach, w 1896 r. – w Padwi, w 1897 r. – w Mszanie Dolnej, w 1899 r. – w Zgórsku, w maju 1900 r. – w Łękawicy, od 20 grudnia 1900 r. – w Wierchosławicach, od 18 stycznia 1902 r. – w Lipnicy Murowanej. W tym też roku został zwolniony z obowiązków kapłańskich, a od 1 lutego do 1 października 1903 r. ponownie zatrudniony w Trzcianie. Wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie podjął pracę wśród rodaków. Od maja 1904 do października 1904 r. był wikariuszem w parafii św. Wawrzyńca w Filadelfii. W 1905 r. był proboszczem w parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Morris, Ill., i Hoytville (Ohio) oraz w dwóch sąsiadujących ośrodkach. W 1907 r. został proboszczem w Minonk. Od 1908 r. był proboszczem polskiej parafii św.św. Piotra i Pawła w Spring Valley, gdzie zmarł 27 grudnia 1908 r. W tym też roku najprawdopodobniej inkardynował się do diecezji Scranton w Pensylwanii. Archiwum Diecezjalne w Tarnowie. Akta personalne księży PB V/3 – ks. Błażyński Hieronim 1867-1908; Ks. A. NOWAK, *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. II: A-J, Tarnów: Biblos 2000, s. 70; *Wrażenia z podróży po polskich osadach w Stanach Zjednoczonych. Dla „Dziennika Chicagoskiego” spisał Ignacy Kowalski. (Ciąg dalszy.)*, „Dziennik Chicagoski” 30 V 1905, nr 126, s. 2; *Z La Salle, Ill.*, „Dziennik Chicagoski” 26 XII 1907, nr 301, s. 8; *Ś.P. Ks. Hieronim Błażyński*, „Dziennik Chicagoski” 29 XII 1908, nr 302, s. 8; *Ze Spring Valley, Ill.*, „Dziennik Chicagoski” 12 I 1909, nr 9, s. 5; *Historia Polskiej parafii w Spring Valley*, s. 10; *Historia polskich parafii w archidiecezji filadelfijskiej*, s. 39, 199; Ks. M. ŁABUZ, *Duchowieństwo diecezji tarnowskiej w latach 1886-1918*, Tarnów: Biblos 2007, s. 532-533.

³¹ Urodził się 11 lutego 1875 r. w Rozdzienu na Górnym Śląsku. Syn Wojciecha i Tekli. Po ukończeniu szkoły powszechnej udał się na kurs klasyczny do Rzymu. Studia filozoficzne i teologiczne ukończył w Paryżu w Seminarium Świętego Ducha. Ostatni rok teologii studiował w Rzymie, gdzie 15 sierpnia 1903 r. przyjął święcenia kapłańskie; dla diecezji Peoria (Ill). W 1904 r. przyjechał do Ameryki i przez dwa lata był wikariuszem w La Salle. Następnie, przez dwa kolejne lata był wikariuszem w parafii św. Stanisława w Buffalo, u ks. Jana Pitassa. W 1908 r. powrócił do własnej diecezji i objął polską parafię w Minonk, liczącą 100 rodzin. Parafię św.św. Apostołów Piotra i Pawła jako proboszcz objął 13 marca 1909 r. *Wiel. Ks. Józef Cieśla, Proboszcz Polskiej parafii w Spring Valley, Ill.*, „Dziennik Chicagoski” 27 VI 1912, nr 177, s. 10; F. BOLEK, *Who's who in Polish America*, s. 76.

rafii w Spring Valley ks. Józefa Cieślę, dotychczasowego proboszcza polskiej parafii w Minonk. Nowy proboszcz podjął się dokończenia budowy nowego kościoła. Parafianie nie oszczędzili środków na jej sfinalizowanie i wyposażenie swojej świątyni. W krótkim więc czasie ks. Cieśla zdołał dokończyć jej budowę, wyposażyć ją pięknymi ołtarzami, ozdobić witrażami i zainstalować wygodne ławki dla pięciuset osób³². Swój wkład w to wniosło bardzo wielu ofiarodawców. Wśród nich:

Kolorowe okna sprawili: Paweł i Anna Piotrowscy, Jan i Alojza Marena. Jan i Marya Wilczek, Franciszek i Katarzyna Koteccy, Roch i Walerya Laskowscy, Tomasz i Helena Terry, Jan Chojnowski, Franciszek i Roman Siekierka, Ignacy J. Jagodziński, Jakób i Marya Koteccy, Michał Kociemba, Henryk Timan. Wielki ołtarz kosztem 1,000 dolarów sprawił Jan i Franciszka Ryzek. Niewiasty Różańcowe sprawiły boczny ołtarz, a drugi boczny ołtarz jest ofiarą Polskich Górników. Józef i Apolonia Koteccy sprawili stacye Drogi Krzyżowej. Ambonę kupili Słowacy, którzy także do polskiej parafii należą. Śliczną chrzcielnicę ofiarował p. Jan Pełka, a aparaty kościelne sprawił syn pp. Ryzków, p. Jan Ryzek. Józef i Marya Cyrus ofiarowali nowy kielich do kościoła kosztem \$60. Jan i Franciszek Cyrus kupili lichtarz za \$62. Stanisław i Rozalia Hoffman, kupili lichtarze za \$50, i ładną statwę Matki Boskiej za \$42. Teodor i Marta Wilczek ofiarowali piękną figurę Pana Jezusa. Pan Michał Nowak ofiarował piękną statwę i fioletową kapę. P. Antoni Nowak sprawił ładne lichtarze do bocznego ołtarza. Wilhelm Wirtz dał \$50 na ornaty. Pani Franciszka Zabłotna dała \$50 na dzwon.

Nowy kościół pw. św.św. Apostołów Piotra i Pawła przedstawiał się okazałe tak na zewnątrz, jak i wewnątrz. Mogło się w nim łącznie pomieścić 600 osób. Jego budowa kosztowała około 30 tys. dolarów, bez wyposażenia³³. Natomiast wartość gruntu parafialnego i wszystkich zabudowań parafialnych wynosiła ponad 50 tys. dolarów³⁴.

Aktu poświęcenia kościoła 29 czerwca 1909 r. dokonał bp P.J. O'Rielly, „podówczas administrator dyecezyi Peoria, w asystencji licznie zebranego duchowieństwa przy udziale wielu polskich towarzystw z okolicznych miast”³⁵. Odtąd posługa duszpasterska ks. Cieśli koncentrowała się na koordynowaniu działalności prowadzonej przez proboszcza w ramach parafii. Zamieszkał w najstarszym budynku w Spring Valley, zakupionym razem z działkami

³² *Z Zaszczytnych Kart Życia Amerykańskiej Polonii*, s. 3.

³³ *Historia Polskiej parafii w Spring Valley*, s. 10.

³⁴ *Z Zaszczytnych Kart Życia Amerykańskiej Polonii*, s. 2-3.

³⁵ Tamże, s. 3.

pod budowę nowego kościoła³⁶. W trzech klasach szkoły parafialnej wiedzę zdobywało ponad 160 dzieci. Zajęcia dla nich prowadzone były na siedmiu poziomach przez siostry nauczycielki franciszkanki³⁷.

Życie religijne Polaków w parafii urozmaicały wydarzenia religijne, społeczne i narodowe angażujące w nie całą społeczność. Większość z nich inicjował proboszcz. Każda uroczystość obchodzona w parafii dawała wszystkim uczestnikom możliwość poznania znaczenia jej celebrowania. Na przykład w uroczystości majowe szczególnie zaangażowane były dzieci szkolne ubrane w stroje narodowe. Jak podkreślał w trakcie obchodów proboszcz litewskiego kościoła św. Anny, ks. Deksnis, „nasi wrogowie nie tylko podzielili się Polską, ale jeszcze wszczepili nam jad niezgody”. Natomiast ks. Cieśla zwracał uwagę zebranych na rolę i znaczenie Konstytucji 3 maja, na oddziaływanie i współpracę z Radą Narodową i na „potrzebę wspólnej pracy dla dobra tak miejscowej parafii jak i Ojczyzny”. Cały program był doskonale zrealizowany, co niewątpliwie było zasługą sióstr franciszkanek prowadzących szkołę³⁸.

Bezpośrednim odzewem na każdy apel-prośbę proboszcza najczęściej składane były ofiary przez Polaków na różne cele. Na „Skarb Narodowy” rodacy przekazali łącznie 2248 dolarów 10 centów. Sama zaś parafia pw. św.św. Apostołów Piotra i Pawła także złożyła ofiarę na „Dar Majowy” w wysokości 213 dolarów 75 centów³⁹.

³⁶ *Historia Polskiej parafii w Spring Valley*, s. 10.

³⁷ *Polacy w Spring Valley*, „Dziennik Chicagoski” 27 VI 1912, nr 177, s. 10.

³⁸ A. JASIŃSKI, *Z Spring Valley, Ill.*, „Dziennik Chicagoski” 21 V 1915, nr 119, s. 10.

³⁹ *Spring Valley, Illinois, Spis ofiarodawców na „Skarb Narodowy”*, „Dziennik Chicagoski” 4 XII 1918, nr 284, s. 3. „Od parafii śś. Ap. Piotra i Pawła. Po \$100 ofiarowali: X. Józef Cieśla, Tow. śś. Ap. Piotra i Pawła, Ignacy Jagodziński, Jan i Marya Wilczek. Wład. Łukowski \$51; Józef Karolczyk z rodziną \$51. Po \$50: J. Kotecki, J. Ernat z rodziną, J. Piotrowski, M. Górczyński, A. Nowak, F. Nowak, M. Nowak. Po \$25: Apolonia Kotecka, Fr. Kotecki, Wład. Kotecki, Szczepan Kotecki, Ant. Nowak, Fr. Nowak, Jan Nowak, Tow. św. Stanisława Zjednoczenia P. R. K. 770, Fr. i Florentyna Smolińscy, P. Prostko, J. Dziełak. S. Malinowski, J. Mikiewicz, P. Piotrowski, Ig. i Marya Pospychała, Fr. Twardowski, A. Waszkiewicz. Po \$20: J. Matuszewski, Fr. Najnusz, Fr. Siekierka, J. Ryczek, St. i Rozalia Hofman, Jan Pełka, Ant. Łukowski \$21.10. Po \$15: B. Firek, F. Marciniak, H. Zaremba. Jan Rogowski \$12. Po \$10: Marya Nowak, Tow. św. Piotra i Pawła, Bractwo Pomocy, Tow. św. Michała, Stow. Pol., Wład. Smoliński, T. Kunesz, J. Dobkowski, A. Bogelan, A. Borchman, Wł. Cichocki, W. Mikołajewski, J. Wojtanowski, I. Tołodziecki, R. Kolaszińska, X. Cieślak. A. Walendziak, G. Chmielewski, T. Olszanowski, M. Kowalewski, J. Chrzanowicz, J. Łuchorski, M. Chorzempa, Zieliński, W. Pawlaczyk, K. i Teresa Birsztan, Fr. Skowyna, A. Butterweik, J. Mazur, J. Chorzempa, M. Robaczewski, W. Kudela, W. Tulara, A. Szych, J. Wilczek, J. Kujawa, R. Laskowski, L. Wojtas, A. Borowski, W. Rańcz, W. Panko, J. Krogulski, P. Chorzempa, W. Krzesicki. J. Gucyn, S. Błaszczak, M. Karpiński, J. Maraszko, M. Tyczkowski. A. Chmielewski \$7. Po \$6: J. Kordosz, R. Nowak, L. Nykiel, W. Kaszuba, S. Soboń, J. Pospychała,

Od czasu objęcia parafii przez ks. Józefa Cieślę zostały uporządkowane zasady jej funkcjonowania i utrzymania. 31 maja 1920 r. „w sam Dzień Wieńczenia Grobów” miała miejsce konsekracja kościoła przez bpa Edmunda M. Dunna z diecezji Peoria. Atmosferę tamtego wydarzenia tak opisał korespondent dziennika:

O godz. 7ej z rana zebrały się towarzystwa kościelne i narodowe w pobliżu kościoła śś. Piotra i Pawła i ustawiły się w szpalery, wyznaczając straż honorową dla gości przybywających, oraz dla głównego gościa dnia tego, J. E. X. biskupa Dunne E. D. z Peoria, Ill. Krótko przed godz. 8-mą rzeczywiście przyjechał X. biskup samochodem, co dzwony kościelne ogłosiły parafii i zgromadzonemu, poczem zaraz wyruszył w otoczeniu licznego kleru i ludu – z plebanii pobliskiej do bramy konsekrowanego kościoła [...] Po długich modlitwach, namaszczeniu ołtarza i naw kościelnych – dokonał X. biskup konsekracji świątyni około godz. 10tej, co oznajmiły radośnie dzwony kościelne tj. wystrzały z moździerzy, poczem nastąpiła solenna Msza Św. pontyfikalna, którą odprawił X. Wincenty Huber, Opat OO. Benedyktynów z Kollegium św. Bedy pod Peru, Ill.⁴⁰

BIBLIOGRAFIA

Źródła

Archiwum Diecezjalne w Tarnowie. Akta personalne księży PB V/3 – ks. Błażyński Hieronim 1867-1908.

Opracowania

Apolinary I aresztowany, „Dziennik Chicagoski” 8 II 1899, nr 32, s. 4.

BOLEK F., Who's who in Polish America: A biographical directory of Polish-American leaders and distinguished Poles resident in the Americas, New York: Harbinger House 1943.

A. Ciżma, P. Wencłowski, J. Laskowski, W. Staśkiewicz, S. Nykiel. Po \$5: Fr. Ryczek, W. Placek, A. Kudela, K. Burman, I. Drengel, S. Smoliński, S. Domański, S. Kamiński, J. Kula, I. Marenda, J. Kuźma, J. Memec, T. Prokop, M. Głogowska, R. Jarosz, M. Piotrowski, L. Ryczek, R. Malinowski, J. Wadzińska, M. Dziełak, F. Robaczewski, K. Cielaszek, A. Rogozińska, S. Kutys, J. Ernat, T. Borowski, M. Kaczmarek. J. Klimek, M. Strugliński, A. Rybka, A. Witkowski, A. Hercer, H. Chorzempa, Tow. Polska Powstająca, J. Wielgat, L. Dhesse, J. Galadyński. Po \$3: Marya Wilczek, W. Wojciechowski. Po \$2: A. Rogowski, B. Pytlik, T. Rybka, J. i M. Wosik, W. Krogulski. M. Klimek, J. Glazik, D. Karnowski, J. Hercer. Po \$1: M. Rynkiewicz, J. Borbic, J. Gachowski, T. Gachowski, A. Lewandowski, M. Majchrzak, P. Stankiewicz, K. Wojciechowska, M. Czarniecka, J. Walewys. Po 50c: Edward Olszanowski, R. Chiado. Razem \$2,248.10. Parafia śś. Ap. Piotra i Pawła w Spring Valley, Ill., przy której proboszczem jest X. Józef Cieśla, złożyła także na ‘Dar Majowy’ \$213.75”.

⁴⁰ *Z Zaszczytnych Kart Życia Amerykańskiej Polonii*, s. 2-3.

- DYKTUS J., Emigracja i opieka duszpasterska nad emigrantami w diecezji krakowskiej w świetle ankiet Konsystorza z 1907 i 1913 roku, „Studia Polonijne” 2(1977), s. 113-180.
- Glen Lyon, Pa., „Dziennik Chicagoski” 9 V 1898, nr 107, s. 2.
- Historia polskich parafii w archidiecezji filadelfijskiej czyli chronologiczno-historyczny opis działalności polskich księży archidiec. Filadelfijskiej. Opracowanie i nakład Filadelfijskiej Grupy VIII Zjednoczenia Kapłanów Polskich w Ameryce, Philadelphia, PA. 1940.
- Historia Polskiej Parafii w Peru III., „Dziennik Chicagoski” 24 VII 1912, nr 174, s. 8.
- Historia Polskiej parafii w Spring Valley, „Dziennik Chicagoski” 27 VII 1912, nr 177, s. 10.
- JASIEŃSKI A., Z Spring Valley, Ill., „Dziennik Chicagoski” 21 V 1915, nr 119, s. 10.
- KRUSZKA W., Historia polska w Ameryce. Początek, wzrost i rozwój dziejowy osad polskich w Północnej Ameryce (w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie), t. X-XII, Milwaukee 1905-1908.
- KUBICKI P. Bp, Bojownicy Kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861-1915. Materiały z urzędowych świadectw władz rosyjskich, archiwów konsystorskich, zakonnych i prywatnych, cz. I: Dawne Królestwo Polskie, t. III: Diecezje: sandomierska, sejneńska, warszawska, emigracja kleru po r. 1863, zakony, zestawienia i spisy, Sandomierz 1933.
- KUBICKI P. Bp, Bojownicy Kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861-1915. Materiały z urzędowych świadectw władz rosyjskich, archiwów konsystorskich, zakonnych i prywatnych, cz. III: Uzupełniająca pierwsze dwie, t. III: Diecezje: sandomierska, sejneńska i warszawska, Sandomierz 1939.
- ŁABUZ M. Ks., Duchowieństwo diecezji tarnowskiej w latach 1886-1918, Tarnów: Biblos 2007.
- Na głodnych w Warszawie. Złożyli w redakcyi „Dziennika Chicagoskiego”, „Dziennik Chicagoski” 20 I 1906, nr 13, s. 4.
- Nabożeństwo 40 godzinne na Bridgeporcie, „Dziennik Chicagoski” 17 XII 1894, nr 290, s. 2.
- New York, N. Y., „Dziennik Chicagoski” 16 I 1899, nr 12, s. 2.
- NOWAK A. Ks., Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985, t. II: A-J, Tarnów: Biblos 2000.
- Osobistość „biskupa podolskiego”, „Dziennik Chicagoski” 12 VI 1892, nr 162, s. 2.
- Polacy w Ameryce, „Dziennik Chicagoski” 25 V 1893, nr 121, s. 2.
- Polacy w Ameryce, „Dziennik Chicagoski” 27 IX 1894, nr 224, s. 4.
- Polacy w Ameryce. Notatki z Peru, III. (Koresp. „Dzien. Chicag.”), „Dziennik Chicagoski” 6 XI 1898, nr 233, s. 4.
- Polacy w Ameryce. Ze Spring Valley, Ill. (Własna koresp. „Dziennika Chic.”), „Dziennik Chicagoski” 2 XI 1903, nr 256, s. 4.
- Polacy w Chicago. Litewska parafia św. Jerzego, „Dziennik Chicagoski” 28 XI 1902, nr 276, s. 4.
- Polacy w Spring Valley, „Dziennik Chicagoski” 27 VII 1912, nr 177, s. 10.
- Pożar polskiego kościoła. Rzewna odezwa parafian. Spring Valley, Ill. 12/18 1906, „Dziennik Chicagoski” 21 XII 1906, nr 292, s. 7.
- Ratujmy polską instytucję. Dom Emigracyjny w Nowym Yorku. Druga lista deklaracji, „Dziennik Chicagoski” 15 III 1916, nr 62, s. 6.
- Różne wiadomości, „Dziennik Chicagoski” 2 IV 1897, nr 77, s. 2.
- Sprawozdania z Obchodów „DNIA POLSKIEGO”, „Dziennik Chicagoski” 17 IX 1914, nr 233, s. 6.
- Spring Valley, Illinois, Spis ofiarodawców na „Skarb Narodowy”, „Dziennik Chicagoski” 4 XII 1918, nr 284, s. 3.

- Ś.p. Antoni Marcei Sikorski, „Dziennik Chicagoski” 28 IV 1903, nr 99, s. 4.
- Ś.p. Antoni Marcei Sikorski, „Dziennik Chicagoski” 1 V 1903, nr 102, s. 2.
- Ś.P. Ks. Hieronim Błażyński, „Dziennik Chicagoski” 29 XII 1908, nr 302, s. 8.
- Translokacja księży, „Dziennik Chicagoski” 4 II 1897, nr 29, s. 2.
- Wiadomości drobne ze Stanów Nowej Anglii. (Z „Gazety Bostońskiej”), „Dziennik Chicagoski” 21 VI 1910, nr 143, s. 5.
- Wiadomości Dyecezalne. Metropolia lwowska, „Wiadomości Kościelne” [Lwów] 29 III 1879, nr 7, s. 56.
- Wiadomość z Peru, Ill. (Koresp. „Dzień. Chic.”), „Dziennik Chicagoski” 18 X 1897, nr 240, s. 2.
- Wiel. Ks. Józef Cieśla, Proboszcz Polskiej parafii w Spring Valley, Ill., „Dziennik Chicagoski” 27 VI 1912, nr 177, s. 10.
- Wrażenia z podróży po polskich osadach w Stanach Zjednoczonych. Dla „Dziennika Chicagoskiego” spisał Ignacy Kowalski. (Ciąg dalszy), „Dziennik Chicagoski” 30 V 1905, nr 126, s. 2.
- Z Bay City, Mich., „Dziennik Chicagoski” 13 I 1903, nr 10, s. 3.
- Z De Pue i Oglesby, Ill., „Dziennik Chicagoski” 15 VIII 1912, nr 193, s. 6.
- Z La Salle, Ill., „Dziennik Chicagoski” 26 XII 1907, nr 301, s. 8.
- Z Menominee, Mich. Pogrzeb ś.p. ks. Juliusza Paponia. – (Własna korespondencja „Dziennika Chicagoskiego”), „Dziennik Chicagoski” 12 IV 1917, nr 86, s. 3.
- Z Zaszczytnych Kart Życia Amerykańskiej Polonii. Konsekracja Kościoła Polskiego w Spring Valley, Ill. Niezwykła Uroczystość. Zjazd Duchowieństwa. Opis Parafii i Słów Kilka o Jej Pasterzu, „Dziennik Chicagoski” 22 VI 1920, nr 147, s. 2-3.
- Z życia Polaków w Ameryce, „Dziennik Chicagoski” 4 I 1905, nr 2, s. 2.
- Z życia Polaków w Ameryce. Kronika z Detroit. (Własna korespondencja „Dziennika Chicagoskiego”), „Dziennik Chicagoski” 9 II 1912, nr 34, s. 7.
- Ze Spring Valley, Ill. (Koresp. „Dzień. Chic.”), „Dziennik Chicagoski” 25 V 1901, nr 122, s. 8.
- Ze Spring Valley, Ill., „Dziennik Chicagoski” 14 I 1903, nr 11, s. 4.
- Ze Spring Valley, Ill. (Własna korespondencja „Dz., Chicagoskiego”), „Dziennik Chicagoski” 1 III 1906, nr 47, s. 1.
- Ze Spring Valley, Ill., „Dziennik Chicagoski” 12 I 1909, nr 9, s. 5.
- ŻYLIŃSKI J. Ks., Litwini w Ameryce, [w:] Z ziemi pagórków leśnych, z ziemi łąk zielonych: książka zbiorowa poświęcona pamięci Adama Mickiewicza w stuletnią rocznicę jego urodzin 1798-1898, Warszawa: Gebethner i Wolff 1899, s. 330-339.

PARAFIA ŚW.ŚW. PIOTRA I PAWŁA W SPRING VALLEY
I JEJ DUSZPASTERZE
W LATACH 1891-1920 NA ŁAMACH „DZIENNIKA CHICAGOSKIEGO”

Streszczenie

Parafia Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Spring Valley, Ill., została założona 30 września 1891 r., a nowo wybudowany drewniany kościół został poświęcony 14 sierpnia 1892 r. Na początku do tej parafii należało około 200 rodzin Polaków i Litwinów. Po kilku latach Litwini

wzniesli własny kościół. W 1901 r. Polacy wybudowali szkołę i plebanię. 17 grudnia 1906 r. pożar doszczętnie zniszczył świątynię. Ocalała plebania i szkoła. Przez rok nabożeństwa odprawiano w prywatnym budynku. Budowę nowego murowanego kościoła rozpoczęto w 1908 r., jego budowniczy, ks. Hieronim W. Błażyński złożony chorobą zmarł tego samego roku. Od 13 marca 1909 r. budowę kontynuował ks. Józef Cieśla. W krótkim czasie zdołał świątynię dokończyć i wyposażyć ołtarzami, ozdobić witrażami i zapłacić ławkami na pięćset miejsc. Poświęcenie nowego kościoła odbyło się 29 czerwca 1909 r. Przy parafii prowadzona była szkoła, w której blisko 200 dzieci uczyły siostry franciszkanki. Konsekracja kościoła miała miejsce 31 maja 1920 r.

W tym okresie w parafii pracowali księża: Sikorski, Wałajtys, Łopata, Tonello, Mączyński i Balcewicz. Pierwszym proboszczem, od roku 1894 był ks. Julian Papoń, następnie od 1897 r. – ks. Michał Peża, od 1900 r. – ks. Antoni Drewnicki, od 1903 r. – ks. Marcin Piechota, od 1908 r. – ks. Hieronim Błażyński i od 1909 r. – ks. Józef Cieśla.

Słowa kluczowe: parafia polska w Spring Valley, Ill.; Polacy w Spring Valley; duszpasterze polscy; kościół polsko-litewski

STS. PETER AND PAUL PARISH IN SPRING VALLEY
AND ITS CLERGY
AS PRESENTED BY THE DAILY "DZIENNIK CHICAGOSKI", 1891-1920

Summary

Saint Apostles Peter and Paul Parish in Spring Valley, IL, was founded on September 30, 1891, and the newly built wooden church was dedicated on August 14, 1892. At first, nearly 200 Polish and Lithuanian families belonged to this parish. After a few years, however, the Lithuanians built their own church. In 1901, Poles constructed a school for children and a rectory for the parish priest. The first temple was completely destroyed by fire on December 17, 1906. Nevertheless, rectory and school survived. Throughout the year, services were held in a private building. The construction of a new brick church began in 1908. The founding priest, Fr. Hieronim W. Błażyński, suffering from illness, died the same year. As of March 13, 1909, the construction was led by Fr. Józef Cieśla. Shortly after, he was able to complete the construction and equip the church with altars, decorate it with stained glass windows and fill it with pews for five hundred people. The dedication of the new church took place on June 29, 1909. The parish had a school, where almost 200 children were taught by the Franciscan Sisters. The church was consecrated on May 31, 1920.

Back then, the following priests served in the parish: Sikorski, Wałajtys, Łopatta, Tonello, Mączyński, Balcewicz. The first parish priest, since 1894, was Fr. Julian Papoń. Later on, in 1897, he was replaced by Fr. Michał Peża. Pastors who succeeded him were: Fr. Antoni Drewnicki, since 1900; Fr. Marcin Piechota, since 1903; Fr. Hieronim W. Błażyński, since 1908; and Fr. Józef Cieśla, since 1909.

Keywords: Polish parish in Spring Valley, Illinois; Poles in Spring Valley; Polish clergy; Polish-Lithuanian church

Translated by Mariusz Borysiewicz